

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ СЛІВ-СИМВОЛІВ У МОВОТВОРЧОСТІ ПИСЬМЕННИКІВ ДНІПРОПЕТРОВЩИНИ

З'ясовано семантику та особливості функціонування окказіональних лексем, сконструйованих від таких фольклорних слів-символів, як *сонце, небо, зоря, грім, змія, собака, птах, голуб, орел, шлях* тощо, у творах письменників Дніпропетровщини.

Ключові слова: слово-символ, окказіоналізм, індивідуально-авторська лексема, мовотворчість, структура лексичного значення, сема.

Определена семантика и особенности функционирования окказиональных лексем, образованных от таких фольклорных слов-символов, как *солнце, небо, звезда, гром, змея, собака, птица, голубь, орел, дорога* и других, в произведениях писателей Днепропетровщины.

Ключевые слова: слово-символ, окказионализм, индивидуально-авторская лексема, речевое творчество, структура лексического значения, семантический маркер.

The article is devoted to the semantic and stylistic phenomena of author-individual lexical items, derived from such folk symbols as *sun, sky, star, thunder, snake, dog, bird, dove, eagle, road* etc. Thus, these lexical items are used in the works by Dnipropetrovsk writers.

Keywords: word-symbol, occasionalism, author-individual lexical item, speech forming model, lexical semantic definition, sema.

Письменники Дніпропетровщини, як і всі українські митці, черпають натхнення у фольклорі. Дослідження їхніх поетичних творів виявляє значну кількість окказіоналізмів, сконструйованих шляхом творчого використання поширених у мові фольклору художніх образів. «У період складання національних літератур фольклор відіграє велику роль у формуванні народності літератури не тільки в силу специфіки його форми, поезики чи конкретного змісту, скільки внаслідок того, що він являє собою основну сферу вияву світоглядних, ідейно-естетичних уявлень народу» [6, с. 129]. Слова-символи, що функціонують у мові фольклору та художньої літератури, продовжують привертати увагу сучасних лінгвістів, зокрема таких, як С. Єрмоленко [1], Г. Пустовіт [4], В. Кононенко [3] та ін. Дослідники наголошують, що часте звернення до символічних образів зумовлено

вічними темами добра і зла, життя і смерті, зображення природи, осмислення Всесвіту і місця в ньому людини. «Звертаючись до цих тем, автори часто перебувають у полоні тих опорних слів-образів, які міцно вкоренилися у мовно-поетичну практику. *Небо, сонце, зоря, обрій, мрія, думка, душа, серце, сльоза, очі, вуста, печаль, радість, камінь, крило* – це звичний арсенал, яким традиційно послуговується українська поезія» [4, с. 174]. З об'єктивних причин малодослідженими залишаються слова-символи, використані в оказіональній деривації письменників Дніпропетровщини другої половини ХХ – початку ХХІ ст.

Джерельною базою для виявлення інновацій стали поезії С. Бурлакова, І. Данилюка, М. Дяченка, Ю. Кириченка, Ю. Кібця, В. Коржа, Ю. Купіч, Н. Нікуліної, Г. Світличної, В. Сіренка, І. Сокульського, Лесі Степовички, М. Чхана.

Метою статті є аналіз оказіоналізмів, сконструйованих на основі фольклорних слів-символів. *Завдання* роботи, мотивовані поставленою метою, передбачають з'ясування семантики та функційних особливостей індивідуально-авторських лексем.

Слова-символи, презентовані в мовотворчості письменників Дніпропетровщини, належать до космогонічних, анімалістичних, флористичних назв, а також номінацій явищ природи. Особливе місце посідають неолексеми з астрономічним компонентом. «Загалом космогонічній лексиці притаманна образність та стилістична маркованість, унаслідок чого такі лексеми покликані романтизувати, емоційно забарвити художній текст» [2, с. 7].

Утворюючи оказіоналізми на основі космоніма *сонце*, письменники Дніпропетровщини часто актуалізують у структурі його лексичного значення сему 'те, що є джерелом життя, втіхи, радості': *Із Нігерії, із Туреччини / Журавлі до Дніпра летять, / Сонцезолотом шлях заклечаний – Тільки крилечка лопотять* (8, с. 65); *Прелюд життя осонцений до краю, / – О, як він душу сповнює ущерть!* (17, с. 67); *Даленіє років дорога, / а над далеччю – сонцебриз!* (20, с. 323). Безафіксний новотвір *сонцебриз* зберігає переносне значення твірного прикметника *сонцебризний* 'радість, натхнення, наповнення щастям' [5, с. 459]. Новотвором *сонячнолика* Ю. Кириченко підкреслює шанобливе ставлення до видатної оперної співачки Соломії Крушельницької, яка, наче сонце, зігрівала душі слухачів по всьому світу: *Пісня крилатить степів сиві гони, / Голосу ніжить красу. / Світу*

всьому петербурзькі гастролі / Скажуть, яка ж бо ти є! / Слов'яночола, **сонячнолика**, / Щедра, як сад восени (5, с. 61).

Із приходом християнства люди побачили в сонці відблиск Божого лику, а Христа почали називати Сонцем Правди або просто Сонцем, адже Він несе людям світло. Саме про внутрішнє, духовне світло йдеться в рядках із поезій В. Коржа: *Тривога має **світло-дарити**, / жити гідністю серця* (10, с. 18); *Ми **світлотворці**, вороги п'їтьми* (11, с. 83). За словами М. Дяченка, письменники є такими собі «сонцепомагаями», здатними додавати світла на темні сторони життя: *Поет – це вічний **сонцепомагай*** (3, с. 63). Наголосити на здатності слова просвітлювати людські душі, спрямовувати їх на правильний життєвий шлях також покликаний абстрактний іменник *сонцевість*, утворений Г. Світличною: *Саду мого вищає небо, / Глибшає в слові **сонцевості** море* (18, с. 68). Водночас іменники *темрява*, *ніч*, *туман* виступають своєрідними синонімами зла, неправди: *Не туманною відлигою, а глибинним духом нації / озивався **сонцекнигами** вільний дух в часи стагнації* (9, с. 537). Отже, сонце як символ знання, справедливості, милосердя, переможця неправди і всілякого зла посідає важливе місце в мовотворчості письменників Дніпропетровщини.

У текстах дніпропетровських майстрів слова поширеними є оказіональні лексеми, утворені від основи *зор(я)*, що найчастіше постає в образі путівника: *Їм в спадщину залишимо скарби сердець, / які вела у вир доби **первозоря** братання негасима* (12, с. 19); *Нам нелегко нести свою **волю-зорю** на раменах, / адже є ще совки, і у раба ще раб вироста* (19, с. 59); *Я й досі вірю у **незрадь-зорю*** (6, с. 330). Наступною новацією М. Чхан окреслив творчий здобуток Олексія Максимовича Пешкова, більш відомого під псевдонімом Максим Горький: *Над роками гінними, **зоряноколосними** / Сяйно посміхається Олексій Максимович* (22, с. 24). Порівнявши доробок митця з безмежною кількістю зірок та колосків, М. Чхан підкреслив не лише чисельність творів, а й відзначив їхню здатність тамувати душевний голод. Оказіоналізм *зорецвітність* використано для створення контрасту, він символізує чисте небо над головою та спокій у душі: *Од чорних орд мене вберіг в негоду, / од гроз – на **зорецвітність** чистоти...* (12, с. 87).

Письменники Дніпропетровщини часто звертаються до слів-символів *грім*, *гроза*. Актуалізуючи сему 'гучність', автори надають образам звукового обрамлення: *В зіницях неба квітне юний птах, /*

Вночі Самара грімкотливо скресла (18, с. 205); *Батир трима повіддя міцно, / переганя світанну мить, / громокопитно передмістя / луною лету стугонить* (12, с. 51). За допомогою останнього оказіоналізма В. Корж характеризує численні звуки, що супроводжують прихід нового дня. Неолексема *грозотонно*, незважаючи на семантику словосполучення, від якого вона походить, набуває в контексті значення ‘зримо, відчутно оновлюючи все на своєму шляху’: *Наша днина грозотонно йде / по планеті ствердними боями* (12, с. 34). Інколи письменники-дніпропетровчани актуалізують у семантичній структурі лексичного значення іменників *грім* і *гроза* семи ‘лихо’, ‘небезпека’: *Крилатий вершник на коні / летить туди, де клич борні, / проходять хмари громовиті – проходять неможливі дні...* (9, с. 523); *Ще чорно не кишать невільників базари, / Дитинний край ще вкрай не згрозів, / Та блискавка очей кривавого Пізарро / пройма дрімотні нетрі островів* (9, с. 549) тощо.

Дуже часто автори поєднують в одній неолексемі назви природних явищ із назвами соматичних понять: *Ведуть на смерть діда, громоокого діда, / піл за конвоїрами чорний, як сажка, / поки дід до шибениці дійде, / Його погляд суровий людям слово скаже* (12, с. 74). Віктор Корж порівнює грім – передвісник бурі – та погляд старого, що здатен викликати хвилю нових повстань проти режиму. Оказіоналізми *грозочолий* і *громобровий* допомагають точно та лаконічно передати картину назрівання змін у суспільному житті: *Народе, непорушна твоя спільність, / вона гартує пролетарську пильність, / здоров'я світу в грозочолих днях* (12, с. 14); *І радісно, і болісно, й крамольно / Повірити у день, що громобров* (5, с. 91). Поєднуючи лексему *грім*, *громовиця* з назвами здобутків людської праці, автори підкреслюють улучність, силу таких здобутків: *Була в мого товариша рушниця-розлучниця, / воронованої криці громовиця-влучниця* (11, с. 146); *На крилоньках не втома, лиш – весна, / В зіницях – радість щиро-голосна. / І він звучить – у солов'їнім свисті, / У скриці-громовиці, у намисті / На шиї у коханої, в устах / Що гордоюні, як у небі птах* (6, с. 176); *Добрячий трапивсь Гончару заміс, / Він зодчим став «Собору», грім-роману!* (8, с. 339). Справді, роман «Собор» Олеся Гончара вважають романом-попередженням загрозливого наростання тенденцій моральної деградації суспільства в середині 1960-х років. Своїм твором автор викриває такі негативні явища, як пустодзвонство, кар'єризм, нехтування мораллю.

Творячи okazіоналізми, письменники Дніпропетровщини часто використовують концепт «небо», який у більшості мов позначає одночасно світ хмар і сузір'їв, місце перебування богів чи Бога і Його «небесного війська», а також Рай, куди потрапляють душі обраних людей. Небо асоціюють із чимось високим, безмежним, і водночас наділеним незвичайною силою. Це і породжує експресію ліризму: *Зозулин голос за горбом потух, / Вже прозелень втяглась у **небовисся**...* (4, с. 73); *Стену-небес перелого / Світло нових долин* (20, с. 323); *І неймовірний **неботрус** / примари хмар жбурляв над нами* (13, с. 53). Уявлення про небо як престол Божий стає підґрунтям для створення таких лексичних новацій: *В світі неприхильному й складному / **Небокрило** не мені одному. / Хоча й повезло мені, одначе: Несу в дзьобі слово **небозряче**...* (4, с. 95). Значною образністю вирізняється прислівник *небокрило*, утворений поєднанням двох слів-символів *небо* і *крило*. Крило як символ святості, поезії, життя, любові, духовного злету, а також захисту міцно закріпилося в культурній свідомості. Отже, небо не лише надихає поета, дарує йому силу для нових звершень, а й захищає. Саме завдяки Божому ведінню та заступництву автор здатен виконувати своє призначення – «нести слово *небозряче*» – а не бути «сліпим вождем сліпців». Здатність вести за собою відображено і в такому фрагменті: *Ні! Безсмертна душа на псявір має **триста шаблук**, / На шляхах **небокрилих** – Орел і Орленко, й Орлюк* (5, с. 86). Письменник наголошує на тому, що загиблі воїни своїми героїчними подвигами надихають на подальшу боротьбу численних побратимів.

Особливу увагу дніпропетровські письменники приділяють символу «весна». Наприклад, Н. Нікуліна уособлює її в образі Лади – богині родючості й кохання у слов'янській міфології: *Ці свавільні вогні, як торкнеш, обпікають долоні, / І парують поля, як жертovníки **Лади-весни*** (16, с. 53). За повір'ями, ця богиня наповнювала світ теплом, добротою і любов'ю, її кохання відверте і чисте, жодним чином не пов'язане з плотськими втіхами. Саме про таке кохання йдеться в рядках із поезії М. Дяченка: – *Куди ти, серце, мчиш? В яку весну **весненну**? – В любов, поете...* (3, с. 136). До чистоти помислів апелює і такий okazіоналізм: *Мій друже, довіра дітей **весноока** / хай більше не зна ні пожеж, ні руїн* (11, с. 47). Неолексема *весноока* влучно характеризує дитинність світосприйняття, бажання бачити все в рожевому світлі. Також образ весни постає як традиційний символ

змін, оновлення: *І зазимків, і гроз – всього було, / топтали орди нескориму вроду. / Та зводилось розвеснене чоло – чоло високе гідності народу* (15, с. 20). Метафора *розвеснене чоло* допомагає авторці зобразити тяжку, але сповнену надією долю українців. Скільки б страждань не випало на долю українського народу, він не хилився перед негараздами, падав, потім підводився і з високо піднесеною головою йшов уперед, торуючи шлях до світлого майбутнього. Образ весни асоціюється з розквітом життєвих сил, вступаючи в антонімічні відношення з такими поняттями як ‘старіння, занепад’: *Бо, як завжди, не віриться у «пізно», / А віриться в грядущий травень-сад* (17, с. 107).

Лексеми на позначення першого весняного місяця також служать твірною основою для конструювання оказіональних прислівників: *Світ, наче кадр, над чорним рваним краєм – І юність березнево не зроста, / І старість крихкозуба не вмирає* (22, с. 11); *Як березне сьогодні на душі! / Як ніжно розмовляють комиші / над роздунай-весняною водою* (3, с. 60). Неолексема *березнево* під впливом контексту набуває значення ‘з новою силою, потужно’. Для належного розуміння другої новації М. Дяченко використовує вдале порівняння: як повесні Дунай виходить із своїх берегів, так і переповнене серце поета жадає поділитися своїми переживаннями.

Дніпропетровські письменники широко обігрують у своїй творчості анімалістичні символи. Особливо поширеним є образ-символ змії (гадюки), що, спираючись на міфологічні, релігійні та фольклорні витoki, набув різноманітних прирощень смислу. Цей плазун символізує кругообіг явищ у природі, інтуїцію, мудрість, зцілення, але водночас гадюка виступає символом зла, підступності, лукавства тощо. Наші земляки здебільшого актуалізують негативний компонент у структурі лексичного значення іменника *змія*, уживаючи новотвори із викривальною метою: *Їх голіруч не взять – пофарбувались, / В зміїножалє кодро згуртувались... / В парламенті, в облрадї, в чагарі – Ті, що колись ТОВАРИШАМИ звались* (5, с. 75); *Міг спинити рукою турецьку згадючену кулю...* (22, с. 44). Дієприкметник *згадючений* набуває в контексті значення ‘підступний’ завдяки актуалізації периферійної семи, що властива твірному прикметнику *гадючий* – ‘віроломний’. Здатність плазунів міняти шкіру стала основою для створення такої новації: *Хтось зігріється. Хтось ... погріє / змієшкірі холодні руки* (15, с. 95). Таким чином Н. Нікуліна створює образ людини, здатної повсякчас змінюватися задля власної вигоди.

Думка про те, що різних людей, незважаючи на ритм і спосіб їхнього життя, чекає однаковий кінець, звучить у рядках: *Хто летів стрілою, хто в пилу гадючив, / Все те прахом стало мирним і родючим* (22, с. 54). У наведеному уривку М. Чхан порівнює активних людей, які стрімко просуваються до поставлених цілей, із пасивними, нецікавими особистостями, які витрачають свій час на копирсання в маловажних речах. Отже, оказіоналізм *гадючити* несе в собі значний прагматичний заряд. Створюючи метафору *вогнеголові змії*, Н. Нікуліна зображує змучену, «закривавлену» душу творчої особистості, яка навіть не в змозі виплакати свій біль: *Іржаві плями... / І сльоза не змиє. / Куди повзуть вогнеголові змії? / Куди нас хилить вагота вериг?* (15, с. 41). На відміну від релігійних фанатиків, які використовували вериги (залізні ланцюги) з метою самокатування, письменники роз'ятрюють своє серце роздумами про несправедливість буття.

Імовірно, собака – перша приручена тварина, що стала постійним супутником людини. Собака втілює такі риси як вірність, хоробрість, щирість. Вона є символом захисту і самопожертви. Саме ці слова на позначення щирості та відданості актуалізує Ю. Купіч, творячи оказіоналізм: *Я давно не пестила людей любовно-собачими очима* (14, с. 48). Зміну традиційної семантики іменника *собака* демонструє Н. Нікуліна: *Ви хтіли пособачити його, / а він не дався, він лишився вовком. / Вовк дивиться у ліс – це клич природи, / це генів гук, який не заглушити / Кублом затишним чи єством поживним* (15, с. 55). Новотвір *пособачити* набуває негативного забарвлення, передаючи значення ‘зробити пристосуванцем’. Лексема *вовк* в аналізованому прикладі символізує волелюбність, нездатність іти на компроміси заради власної вигоди. У поезії Ю. Кириченка ця тварина, навпаки, є втіленням жорстокості та безпринципності: *Вовколуди бредуть по Україні – Ні сердець, ні душі, ні очей...* (5, с. 66).

Особливе місце в поезії дніпропетровських письменників посідає образ птаха – символу людської душі, посередника між небом і людьми. Саме на таку інтерпретацію цього символу натрапляємо в поезії Ю. Кириченка: *Віднині не знатиме болю / Поетова птаха-душа. / Сполоха з черниченьки-гілки / Пташат, котрих звать – снігурі... / Вуста його мовлять: «Кохаю...», / Калині, леваді, росі, / Дніпру і стежині-розмаю / У їх незбагненній красі* (5, с. 72). Автор демонструє картину переродження свідомості митця, який у своїй творчості

припинив звертатися до трагічних тем, що постають у червоно-чорному, траурному кольорі (*черниченька-гілка і снігурі*), звернувшись до одвічних тем кохання і краси природи. У мовотворчості Ю. Кириченка символ *птаха* мислиться і як реакція душі на довкілля, і як відображення внутрішнього світу людини, її почуттів, емоцій, переживань: *І личком, і птаховдачею / Вона – непролитий щем... / Доки ж вам бути незрячою / Під чужинським дощем?* (6, с. 181). Абстрактний іменник *птаховдача* влучно характеризує внутрішній стан ліричної героїні, якій притаманне відчуття неспокою, тривоги, непевності в завтрашньому дні. А складений новотвір *птаха-рука* створює образ героя, неспроможного на підлість чи образу: *Між нами – дорога в розлуки. / Між нами – дорога в печаль. / Візьми мою птаху-руку – В довіру з нею причаль* (7, с. 349).

Кілька індивідуально-авторських лексем конструюють письменники Дніпропетровщини від іменника *орел*. Створюючи дієслівну новацію *орлитися*, С. Бурлаков актуалізує в семантиці твірного іменника такі семи, як 'сміливість, волелюбство, гордість', адже саме з цими якостями орли асоціюються в народі: *Вони, мов квіт калиновий, змогли / У днях залишитись, / Покіль народ орлиться, / Покіль дороги в'юняться земні* (4, с. 41). В образі орла постає людина нового часу, діяч, який своє життя присвятив служінню народу: *Я не люблю приспівок бадьористих – душа у них якась таки не та, / заграй смутної, орле-бандуристе, / нехай у нім нам воля засвіта* (15, с. 27). Творячи прикметник *крилоорлий*, М. Чхан акцентує увагу на величному розкриллі птаха, за допомогою чого підкреслює просторість рідного степу: *І куди летиш ти, крилоорлий, / На вітрилах стиглого тепла? / Степе мій, як світ зорі, просторий, / Ти в мені до грудочки й стебла!* (22, с. 21).

Для створення оригінальних новацій письменники послуговуються також іншими орнітонімами, наприклад: *Міцно обіймалися воїни і ратаї, небо переголублене згукувалось в сизарях...* (10, с. 12). Автор описує небо, сповнене голубами, а оскільки ці птахи є символом миру, то, вочевидь, В. Корж створює метафоричний образ саме мирного неба над головою.

Конструюючи okazіоналізми на основі флористичних реалій, письменники Придніпров'я найчастіше використовують лексему *полин* – символ печалі, гіркої людської долі, наприклад: *А у душі полин-відчай і думка скоромовкою* (14, с. 25); *Ось мати йде...*

Полин-долиною / Я до турбот її навстріч (1, с. 19). Іменник *долина* в останньому юкстапозиті вжито для зображення масштабності повоєнної скорботи матерів. А ще *полин* символізує пам'ять про рідну землю, тугу за Батьківщиною, бо гірко на серці в того, хто, потрапивши на чужину, повертатися до рідного краю може лише в думках: *Горить на наших чолах непокора. / З шоломів мрій полин-росу п'ємо* (5, с. 114). Ліричний настрій породжує також образ матері, побудований на поєднанні слів-символів *полин* і *шипшина*: *Мамо моя, інститутська, англійщина, / філологічним навчена істинам... / Мамо моя, городська крєдєшинова, / квітко моя, полиново-шипшинова* (21, с. 15). У слов'янських народів *шипшина* символізувала не лише красу, молодість, ласку, а й чоловічу міцність (через свою озброєність шипами). Отже, в образі цієї жінки переплелися такі риси, як тендітність, врода, ніжність, а також гіркота втрати і міцність духу, що допомогла їй після раптової смерті чоловіка самотужки виховати доньку.

Високим прагматичним потенціалом наділено оказіоналізми, утворені від поширеного у фольклорі образу-символу *дорога*, що зазвичай уживають зі значенням 'життєвий шлях': *Нажилась поруч нищих люців, / Натопталась стежок-манівців* (5, с. 89). Письменник Ю. Кириченко нагадує читачеві біблійну істину про те, що погані товариства розбещують добру вдачу, тому потрібно з обережністю вибирати собі оточення, аби не збитися на манівці. У поезії: *Ні, нема чого тому скорбіти, / Хто за мить тяжіння переміг, – Хлорофіл виходить на орбіту, / На пустельність злу новодоріг* (22, с. 43) – М. Чхан підштовхує реципієнта до думки про те, що шлях першовідкривачів рідко буває легким, часто їх чекає непорозуміння з боку оточення, ворожість заздрісників, самотність. Але автор також і підбадьорює, закликаючи рухатися вперед до нових відкриттів і перемог. Від зупинки на півдорозі застерігає Ю. Кібець: *Родились рано ми для далей необ'їжджених, / Та кращі збилися із нас на шлях невдач. / Ми діти півдоріг. Ім'я нам – півдоріжжя! / За це ось і пробач!* (8, с. 538). Іменник *півдоріжжя* передає гіркоту почуттів, що виникає через незакінченість справи свого життя. Новотвір змушує адресата задуматися над якомога повнішою реалізацією свого потенціалу, аби потім не сумувати з приводу безцільно згаяних років.

Отже, говорячи про народнопоетичні ознаки у творчості будь-якого письменника, відзначимо, що фольклор виступає не лише

потужним засобом вираження ідейно-художнього задуму автора, а й одним із найдієвіших способів донесення його до читача. Перспективними в руслі окресленої проблеми вбачаємо дослідження численних соматичних слів-символів у мовотворчості письменників Дніпропетровщини.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. **Єрмоленко С. Я.** Нариси з української словесності / С. Я. Єрмоленко. – К. : Довіра, 1999. – 430 с.
2. **Ковалевська Т. Ю.** Стилiстичний потенціал космічних назв в українській поезії ХІХ–ХХ століть : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук / Т. Ю. Ковалевська. – Дніпропетровськ, 1994. – 19 с.
3. **Кононенко В. І.** Символи української мови / В. І. Кононенко. – Івано-Франківськ : Плай, 1996. – 272 с.
4. **Пустовіт Л. О.** Мова поезії 50–80-х років / Л. О. Пустовіт, Г. М. Сюта // Uniwersytet Opolski / red. S. Jermolenko. – Instytut Filologii Polskiej. – Opole, 1999. – S. 169–183.
5. **Словник української мови** : в 11 т. / [редкол.: І. К. Білодід (голов. ред.) та ін.]. – К. : Наук. думка, 1970–1980. – Т. 9. – 918 с.
6. **Яценко М.** На рубежі літературних епох / М. Яценко. – К. : Наук. думка, 1977. – 280 с.

ДЖЕРЕЛА

1. **Бурлаков С. Р.** Зустрічний рух : поезії / С. Р. Бурлаков. – К. : Рад. письменник, 1986. – 159 с.
2. **Бурлаков С. Р.** В твоєму імені : поезії / С. Р. Бурлаков. – Дніпропетровськ : Промінь, 1987. – 110 с.
3. **Дяченко М. Г.** Музика і мати / М. Г. Дяченко. – Кобеляки : Видавництво Кобеляки, 2008. – 348 с.
4. **Кириченко Ю. І.** На уроках у срібного саява : поезії / Ю. І. Кириченко. – К. : Книжкова палата України, 2009. – 222 с.
5. **Кириченко Ю. І.** Борг шаблям і кобзам : книга вибраних поезій / Ю. І. Кириченко. – Дніпропетровськ : Поліграфіст, 2003. – 158 с.
6. **Кириченко Ю. І.** Чаювання з чужим щастям : інтимна лірика / Ю. І. Кириченко. – К. : Видавничий центр Кухарука, 2002. – 382 с.
7. **Кириченко Ю. І.** Чорний шоколад – для білих мишей : епіграми, фейлетони, вірші, пародії на уславлених добродіїв / Ю. І. Кириченко. – Дніпропетровськ : Поліграфіст, 1997. – 238 с.

8. **Кібець Ю. І.** Провидець : вибрані поезії / Ю. І. Кібець. – Дніпропетровськ : Ліра ЛТД, 2005. – 568 с.
9. **Корж В. Ф.** Чиста сила : поезії / В. Ф. Корж. – К. : Укр. письменник, 2010. – 590 с.
10. **Корж В. Ф.** Осіннє чекання весни : поезії / В. Ф. Корж. – Дніпропетровськ : Промінь, 1987. – 231с.
11. **Корж В. Ф.** Твердиня : поезії / В. Ф. Корж. – Дніпропетровськ : Промінь, 1981. – 160 с.
12. **Корж В. Ф.** Аметист : поезії / В. Ф. Корж. – Дніпропетровськ : Промінь, 1972. – 123 с.
13. **Корж В. Ф.** Повернення в майбутнє : поезії / В. Ф. Корж. – Дніпропетровськ : Промінь, 1971. – 99 с.
14. **Купіч Ю. О.** Опромінення : поезії / Ю. О. Купіч. – Дніпропетровськ : Пороги, 2012. – 63 с.
15. **Нікуліна Н. П.** Знамення калини : вибране / Н. П. Нікуліна. – Дніпропетровськ : Січ, 2000. – 231 с.
16. **Нікуліна Н. П.** Пізнання : поезії / Н. П. Нікуліна. – Дніпропетровськ : Промінь, 1981. – 62 с.
17. **Світлична Г. П.** І буде лет : вибране / Г. П. Світлична. – К. : Молодь, 1989. – 320 с.
18. **Світлична Г. П.** Терновий світ : поезії / Г. П. Світлична. – Дніпропетровськ : Промінь, 1985. – 70 с.
19. **Сіренко В. І.** Все було : поезії / В. І. Сіренко. – Дніпропетровськ : Поліграфіст, 1999. – 90 с.
20. **Сокульський І. Г.** Означення волі : вибрані поезії / І. Г. Сокульський. – Дніпропетровськ : Січ, 1997. – 351 с.
21. **Степовичка Леся.** Стернею долі : поезії. Переклади. Проза / Леся Степовичка. – Дніпропетровськ : Дніпрокнига, 2007. – 320 с.
22. **Чхан М. А.** Вибране / М. А. Чхан. – Дніпропетровськ : Дніпрокнига, 2007. – 407 с.

Надійшла до редколегії 30.10.2015